

ՌԱԶՄԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

10-րդ դասարան
Ճարտասկան 1 ժամ

Դասագիրք՝ Ռազմագիտություն 10

Ջեդ.՝ Վ.Օհանյան, Ս.Մարգարյան, Վ.Առաքելյան, 2010 թ.

Ուսուցիչ՝ Գեղամ Լալայան Ա.Ճահինյանի անվ. Ֆիզմաթ դպրոց

Դաս	Էջ	Ռազմարվեստի պատմություն
Նպատակը	<p>Ճանոթացնել, ֆիդայա կան շարժման նշանավոր դեմքերին. Ճանոթացնել, ֆիդայական շարժման մարտավարությունը: Սովորեցնել կամավորական գնդի մարտական ուղին: Ցույց տալ կամավորական ջոկատների նշանակությունը Արևմտյան Հայաստանի ազատագրման և արևմտահայության երկության գործում:</p> <p>Տալ գիտելիքների հայկական լեզվով ստեղծման, թվաքանակի ու խնդիրների մասին:</p> <p>Սովորեցնել 1918-20թթ հայկական բանակի կառուցվածքը/։ Ներկայացնել 1918-20թթ մարտական գործողությունները: Հայ-</p>	

	<p>վրացական պատերազմը:</p> <p>Գիտենալ, Լեռնահայաստանի հերոսամարտերը, „Գայլախմբերի,, մարտավարությունը:</p> <p>Սովորեցնել, հայկական բանակի կառավարման, աստիճանաբաշխման և կադրերի պատրաստման համակարգը:</p>	
Վերջնարդյունք	<ul style="list-style-type: none"> • Գիտենալ ՀՀԶՈՒ համազորային կանոնադրությունների անվանումը, դրանց համառոտ բովանդակությունը, զինծառայողների ընդհանուր պարտականությունները, զինվորական կոչումները, տարբերանշանները, պետեր և ենթականեր, հրաման և կարգադրություն, ի՞նչպես են դրանք տրվում և զինծառայողի գործողությունները դրանք կատարելուց հետո: • Կարողանալ տարբերակել կոչումներն ըստ զինծառայողների կազմի, ցույց տալ զինվորական կոչումների ուսադիրները: • Թվարկել ովքեր են ըստ զինվորական կոչման պետեր համարվում: • Գիտենալ զինծառայողի իրավունքները, պատասխանատվության տեսակները: 	
1	3-6	Ֆիդայական շարժում
2	7-10	Կամավորական շարժում

3	11-13	1918-1920 Յայաստանի առաջին բանակը, նրա կառուցվածքը և նշանակությունը	
4	13-17	Լեռնահայաստանի հերոսամարտը, „Գայլախմբերի,, մարտավարությունը	
5	17-20	Յայաստանի առաջին հանրապետության բանակի կառավարման, աստիճանաբաշխման և կադրերի պատրաստման համակարգը	
Դաս	Էջ	Մարտավարություն	
Նպատակը	<p>Սովորողներին ծանոթացնել ինժինեռական արգելափակոցներին:</p> <p>Տա՛լ գիտելիքներ ականադաշտերի, զինվորի անհատական խրամատի սարքավոր ման մասին:</p> <p>Ծանոթացնել, ականների և պատերազմից մնացած չպայթած զինամթերքին:</p> <p>Գիտելիքներ տա՛լ դրանց իրազեկման մասին: Նախազգուշացման նշաններ:</p>		
Վերջնարդյունքը	<ul style="list-style-type: none"> • Գիտենա՛լ ինժինեռական արգելափակոցներ, դրանց տեսակները, ակաների տեսակները, ականադաշտեր: Ի՞նչ է արգելվում ականադաշտում: Ականների և չպայթած զինամթերքի իրազեկում: Ականապատված տարածքների մասին նախազգուշացման նշանները: • Գիտենա՛լ Յակատանկային և հակահետևակային ականների գործունեության սկզբունքը: Ի՞նչպես վարվել չպայթած ականների և պատերազմից մնացած զինամթերքի հետ: • Գիտենա՛լ ի՞նչպես են տեղադրվում ականները, ականապատ դաշտերի հնարավոր տեղը և բնութագիրը: 		
6	21-24	Ինժինեռական արգելափակոցներ : Յակատանկային ականներ	

7	24-26	Յակատանկային ականներ : Ականադաշտեր	
8	26-27	Չինվորի անհատական խրամատ	
9	28-30	Ականներն պատերազմից մնացած չպայթած զինամթերքի հետ վարվելու կանոնները	
Դաս	Էջ	Կրակային պատրաստություն	

Նպատակը	<p>Սովորողներին տա՛լ, ինքնաձիգից նախնական հրաձգության վարժություն կատարելու փորձ:</p> <p>Ջասկացություններ տալ՝</p> <ul style="list-style-type: none"> - կրակոցի երևույթի - գնդակի սկզբնական արագության - հետագծի գոյացման - թափանցող և մահաբեր գործողության, ուղիղ կրակոց -պատասպարված, խոցելի և մեռյալ տարածությունների մասին 	
Վերջնարդյունք	<ul style="list-style-type: none"> • Իմանա՛լ ո՞րն է կրակոցի երևույթը, գնդակի սկզբնական արագությունը, հետագծի գոյացումը, գնդակի մահաբեր և թափանցող գործողությունները: • Գիտենա՛լ նշանառության տարրերը և նշանոցի ու նշանառման կետի ընտրությունը: • Իմանա՛լ Ի՞նչից է կախված գնդակի սկզբնական արագությունը, թռիչքի հեռավորությունը: Ուղիղ կրակոցի գործնական նշանակությունը: • Գիտենա՛լ ավտոմատից կրակ վարելու հիմնական դիրքերը: • Գիտենա՛լ մի շարք արգելքների պաշտպանիչ հնարավորությունները: • Կարողանա՛լ հազարերորդականի բանաձևի օգնությամբ գործնականում որոշել նշանառման կետի հեռավորությունը: <ul style="list-style-type: none"> • Կարողանա՛լ գործնականում ճիշտ կիրառել նշանառության տարրերը և նշանոցի ու նշանառման կետի ընտրությունը: 	
10	31-33	Կրակոցի երևույթ, Գնդակի սկզբնական արագություն , Ջետագծի գոյացում
11	33-35	Գնդակի թռիչքի հեռավորություն, գնդակի թափանցող և մահաբեր գործողություն, ուղիղ կրակոց, պատասպարված, խոցելի և մեռյալ տարածք
12	36-37	Ավտոմատից կրակ վարելը: Ավտոմատից կրակ վարելու հիմնական դիրքը
13-15	37-39	Նշանառության և հրաձգության կատարումը անշարժ դիրքից
Դաս	Էջ	ՀՀ ՁՈՒ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ
Նպատակը	<p>Տա՛լ, գիտելիքներ զինվորական պատասխանատվության եռության և տեսակների մասին: Ժողովներում զանցանքների քննարկման մասին: Ճանութացնե՛լ զինվորական հանցագործությունների համար նախատեսված պատիժներին</p>	

Վերջնարդյունք	<ul style="list-style-type: none"> • Գիտենա՛լ զինվորական պատասխանատվության տեսակները: Չորամասի շրջոյա վերակարգը: վերակարգի ամբողջական կազմը: Վաշտի օրապահի պարտականությունները: • Չորամասի շրջոյա վերակարգի գործողությունները
----------------------	--

		մարտական տագնապի ժամանակ: Ի՞նչ է արգելվում վաշտի օրապահին: Չինվորական պատասխանատվության օրեսդրական դաշտը և այդ ամենից գերծ մնալու միջոցները: Վաշտի օրապահի պարտականությունների կատարման տեղի կահավորում:	
16	40-44	Չինվորական պատասխանատվության տեսակները	
17	44-45	Չորամասի շրջոյա վերակարգ, կազմը և պարտականությունները	
18	45-47	Վաշտի օրապահի պարտականությունները տեղի կահավորումը	

Դաս	Էջ	Ճարային պատրաստություն	
Նպատակը		Սովորեցնե՛լ , զենքը կրելու ձևերը: Ճարային վարժաջևերը տեղում և շարժման ժամանակ, Չինվորական ողջյունի կատարումը զենքով:	
Վերջնարդյունք		<ul style="list-style-type: none"> • Ճարային կեցվածք զենքով: Չինվորական ողջյունի կատարումը տեղում և շարժման ընթացքում: Պետին մոտենալը և նրանցից հեռանալը; Ճարային վարժաձևերը և շարժումը զենքով: • Գիտենա՛լ զինվորական ողջյունի կատարումը տեղում և շարժման ընթաց քում, առանձին տարրերով: Ճարային վարժաձևերը զենքով, դանդաղ կատարմամբ: • Գործնականում ճիշտ կատարե՛լ զինվորական ողջյունը տեղում և շարժման ընթացքում. Պետին մոտենալը և նրանցից հեռանալը, շարային վարժաձևերը և զենքով շարժումները: 	
19-21		Ճարային վարժաձերն ու շարժումը զենքով	
Դաս	Էջ	Ռազմական տեղագրություն	

Նպատակը		Գիտելիքներ տա՛լ , արագ և ճիշտ որոշելու դիտարկվող առարկայի հեռավորությունը: Սովորեցնե՛լ , օգտվել քարտեզից, օպտիկական սարքերից, ձեռքի տակ եղած և տեղական առարկաններից:	
Վերջնարդյունք		<ul style="list-style-type: none"> • Գիտենա՛լ, հեռավորության որոշման եղանակները: Չազարեորդական բանաձևը և նրա օգտագործումը: Անկյունային մեծություններ: • Իմանա՛լ ձեռքի տակ եղած առարկանների անկյունային մեծությունները; • Կարողանա՛լ նշանակետերի հեռավորությունը որոշել աչքաչափով ու լսողությամբ: 	
22	53-56	Չեռավորության որոշման եղանակները	
Դաս	Էջ	Միջազգային մարդասիրություն	
Նպատակը		Գիտելիքներ տա՛լ զինված ընդհարումների հետևանքով տուժած անձանց իրավունքների, կարգավիճակի ու նրանց հետ վարվելակերպի մասին:	
Վերջնարդյունք ը		• Քաղաքացիական բնակչության և ռազմագերիների հետ	

		վարվելակերպը մարտական գործողությունների ժամանակ: Նրանց կարգավիճակը: • Քաղաքացիական բնակչության և ռազմագերիների հետ վարվելակերպի կանոնների պահպանումը մերօրյա մարտական գործողությունների ժամանակ: Քաղաքացիական բնակչության և ռազմագերիների հետ վարվելակերպի կանոնների իրավական հիմքը:	
23	57-61	Ռազմագերիների և քաղաքացիական բնակչության պաշտպանությունը	
Դաս	Էջ	Անվտանգ կենսագործնություն	
Նպատակը		Գիտելիքներ տա՛լ զանգվածային ոչնչացման ժամանակակից միջոցների խոցող գործոնների և հարձակման ժամանակակից, սովորական միջոցների հնարավորությունների մասին: Ծանոթացնե՛լ ազդարարման միասնական համակարգին: Պատկերացում տա՛լ ՔՊ պաշտպանական կառույցների և դրանցից օգտվելու կանոնների մասին:	

Վերջնարդյունք		<ul style="list-style-type: none"> • Հարձակման ժամանակակից միժոցներ: Միջուկային զենք: • Գիտենա՛ն զանգվածային խոցման զենքից պաշտպանվելու միջոցներն ու եղանակները: Քիմիական զենք: • Կարողանա՛լ օգտվել պաշտպանական կոլեկտիվ միջոցներից՝ ապաստարաններից, թաքստոցներից: • Իմանա՛լ ՔՊ ազդանշանները, դրանք բնակչությանը հաղորդելու միջոցները և վարքի կանոնները այդ ազդանշանների ժամանակ: • Գաղափար ունենա բնակչության պաշտպանության պաշտպանական կառույցների մասին:
24-25	62-67	Հարձակման ժամանակակից միջոցներ՝ քիմիական, կենսաբանական և միջուկային զենքեր
26	68-71	Հարձակման ժամանակակից սովորական զենք, խոցման ոչ ավանդական զենքեր
27	71-76	Ազդարարման միասնական համակարգ: Պաշտպանական կառույցներ
Դաս	Էջ	ԱՕ
Նպատակը		<p>Տարբերակե՛լ արտաքին և ներքին արյունահոսու թյունները: Կարողանա՛լ ցուցաբերել ԱՕ արյունահոսող տուժողին:</p> <p>Իմանա՛լ շոկի զարգաց ման պատճառները և ճանաչել շոկի նախան շանները, նրա զարգաց ման կանխարգելման, նվազեցման ուղղությամբ տարվող քայլերը:</p> <p>Տարբերակե՛լ բաց և փակ կոտրվածքները</p> <p>Կողմնորոշվե՛լ ԱՕ –ուն ցուցաբերվու</p> <p>Կարողանա՛լ անշարժա ցնել կոտրվածքը:</p> <p>ճանաչե՛լ տարբեր տեսակի վերքեր; Կարողանալ մշակել վերքերը:</p> <p>Ճանոթացնե՛լ վնասվածքների դեպքում առաջին օգնության տարերրին:</p> <p>Իմանա՛լ վիրակապական նյութերի տեսակները, վիրակապման նպատա կը և վիրակապման հիմնական սկզբունքները:</p>

	Իմանա՛լ օգնության արկղիկի պարունակու թյունը և նրա նշանակությունը:
--	--

<p>Վերջնարդյունք</p>	<ul style="list-style-type: none"> • դերը հիվանդությունների հիմնաՆՂ վիրակապման հիմնա կան սկզբունքները, ԱՕ անհատական արկղի պարունակությունը: Վարակիչ հիվանդությունների նախանշան ները, կանխման ուղիները: Փափուկ հյուսվածքների Փակ և բաց վնասվածքները, ԱՕ քայլերը: Ոսկրամկանային համակարգի վնասվածքների դեպքում ցուցաբերվող ԱՕ, անշարժացման հիմնական սկզբունքները: Արյունահոսքության դադարեցման քայլերը ԱՕ: Շոկի նշանները, զարգացման կանխարգելման և նվազեցման ուղղությամբ տրվող քայլերը: • Կատարե՛Ղ վիրակապման ձևի ճիշտ ընտրություն և կարողանալ վիրակապել վնասված մասը: • Դասակարգե՛Ղ վարակիչ հիվանդություններն ըստ մարդու մարմնի հարուցչի ներթափանցման ուղիների: Պատվաստումների կանխման գործում: • Դասակարգե՛Ղ վնասվածքները ցուցաբերել ԱՕ, • Կարողանալ կիրառել բեկակալներ անշարժաց ման ժամանակ: • Կարողանա՛Ղ դադարեցնել արտաքին արյունահոսությունը, ԱՕ ներքին արյունահոսության ժամանակ: • Ջետազրտել շոկի ազդեցությունը մարմնի վրա, ուժեղ արյունահո սության, թունավորումների, կոտրվածքների, ուժեղ ցավի և այլ դեպքերում: ԱՕ • Յուրաքանչյուր կոնկրետ իրավիճակում ընդունել համապատասխան որո շում, դնել փաթույթային վիրակապ, ստուգել վիրակապված վերջույթի արյան շրջանառությունը: • Ընդունե՛Ղ համապատասխան որոշում, երբ անհրաժեշտ է ԱՕ ցուցաբերել վարակիչ հիվանդությունների դեպքում: ԱՕ ցուցաբերել փափուկ հյուսվածքների, տարբեր վնասվածքների դեպքում; ԱՕ` ոսկրամկանային համակարգի վնասվածքներ ունեցող տուժածին: Ելնելով կենկրետ պայմաններից ԱՕ: Ցուցաբերե՛Ղ արյունահոսություն ունեցող տուժածին: ԱՕ շոկի մեջ գտնվող տուժածին: 		
28	77-79	Վիրակապեր	
29	80-84	Վարակիչ հիվանդություններ	
30	84-87	Վնասվածքներ և վերքեր	
31	88-90	Արյունահոսություն	
32	91-93	Ջենաշարժողական համակարգի վնասվածքներ	

33	94-95	Շոկ: Շոկի տեսակներ: ԱՕ	
34		Ամփոփում	